

116-007

ปัญหาเศรษฐกิจของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

(พ.ศ. 2468 - 2477)

นางสาว มยุรี นกยูงทอง

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2520

008453 | ๑๑๑๑๑๐๒๓

**The Economic Problems of Thailand
During the Reign of King Rama VII (A.D. 1925-1935)**

Miss Ma-Yuree Nokyoongthong

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts**

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

1977

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาเศรษฐกิจของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้า
อยู่หัว (พ.ศ. 2468 - 2477)

โดย นางสาว มยุรี นกยูงทอง

แผนกวิชา ประวัติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ไสล นิรัติษกุล
ศาสตราจารย์ วิจารณ์ วิลาสว่างศ์ พงศะบุตร

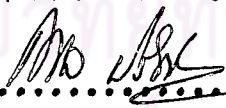
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

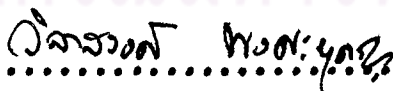

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วไล ฌ. ป้อมเพชร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ไสล นิรัติษกุล)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ วิจารณ์ วิลาสว่างศ์ พงศะบุตร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธิดา สาระยา)

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปัญหาเศรษฐกิจของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2468 - 2477)

ชื่อ

นางสาวมยุรี นกยูงทอง

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ไศล นีรติศยกุล

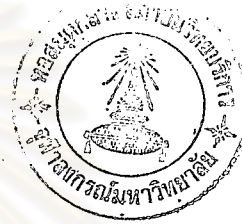
ศาสตราจารย์วิลาสวงศ์ พงศะบุตร

แผนกวิชา

ประวัติศาสตร์

ปีการศึกษา

2520

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจใน
รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2468 - 2477) โดยมุ่งเสนอข้อ
เท็จจริงทางประวัติศาสตร์และวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสม
เด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการคลัง และปัญหาการเงินอันเป็น
ปัญหาเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดในรัชสมัยของพระองค์

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แบ่งออกเป็น 6 บท ไม่รวมบทนำและบทสรุป บทนำ
กล่าวถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา จุดประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับจาก
การวิจัย ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย บทที่ 1 กล่าวถึงสภาพเศรษฐกิจของไทย
ก่อนรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นการปูพื้นฐาน แสดงให้เห็น
ถึงขั้นตอนวิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจไทยโดยสังเขป บทที่ 2 ชี้ให้เห็นถึงลักษณะและ
สาเหตุของปัญหา โดยแบ่งลักษณะของปัญหาออกเป็น 3 ประเภท คือ ปัญหาการคลัง ปัญหา
การเงิน ปัญหาการค้าและการผลิต ส่วนสาเหตุของปัญหาแบ่งออกเป็น 2 ประการคือ สาเหตุ
ภายในประเทศและสาเหตุภายนอกประเทศ บทที่ 3, 4 และ 5 กล่าวถึงปัญหาแต่ละปัญหา
อย่างละเอียด และบทที่ 6 กล่าวถึงแนวความคิดในการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาของรัฐบาล
ตลอดจนกล่าวถึงความสัมพันธ์ของปัญหาเศรษฐกิจที่มีต่อสภาวะการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นด้วย

Thesis Title The Economic Problems of Thailand During
 the Reign of King Rama VII (A.D. 1925 -
 1935)

Name Miss Ma-Yuree Nokyoongthong

Thesis Advisor Associate Professor Salai Niratisayakul
 Professor Wilaswongse Pongsabutra

Department History

Academic Year 1977

ABSTRACT

This thesis is a historical study of economic problems in the reign of King Rama VII (B.E. 2468-2477). The purposes of this thesis are to present the historical facts and to analyse the economic problems in that period, stressing the financial and monetary aspects of the problems which are the most important ones.

Apart from the introduction and conclusion, the content is divided into 6 chapters. The introduction states the significance of the topic, the purposes, the benefits gained from the study, the scope, the research method. The first chapter describes the economic condition of Thailand before the reign of King Rama VII as a background and gives a brief account of the prevailing economic system. The second chapter points out the nature and the causes of the problems; the former consists of three categories: financial, monetary, trading and production problems where as the latter concerns with the cause from within the country and the cause from abroad. The third, fourth and fifth chapters present details of each problem as mentioned earlier. The sixth chapter deals with the policy-conception of the government to solve the problems and also the relation between the economic problems and the political situation of that period.

กติกกรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงลงไปด้วยดีไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับความกรุณา
จากรองศาสตราจารย์ไศล นีรติศยกุล และ ศาสตราจารย์ วิลาสว่างศ์ พงศ์บุตร
ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่า ตรวจ แก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ผู้
เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย.

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วไล ณ ป้อมเพชร และผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ธิดา สาระยา ที่กรุณาตรวจทานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเอาใจใส่
เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ คุณเทอดไทย จิตต์เทอดไทย คุณ ทัศนာ หาญพล คุณบุสดี
ลิ้มพะสุต คุณฉะอภัย จึงแสงสถิตย์พร คุณสุภรต์น์ เลิศพานิชยกุล และคุณสุรางคศรี
กันเสียงสม ที่ให้ความช่วยเหลือผู้เขียนในคานต่างๆตลอดเวลาการทำวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้

สำหรับพ่อและแม่ ผู้ค้ำชูและเสียสละเพื่อการศึกษาของลูกอย่างสม่ำเสมอ
ตลอดมา พระคุณของท่านนั้นยอมอยู่เหนือปียาวจา และคำกล่าวของพระคุณใดๆ

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มนตรี นกยูงทอง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง.
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ.
กิตติกรรมประกาศ	ฉ.
รายการตารางและ แผนภูมิประกอบ	ฉ.๒
บทนำ	1

บทที่

1. สภาพเศรษฐกิจของไทยก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	7
1. วิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นโดยสังเขป	7
2. การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทางเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2394-2468)	11
3. สรุปสภาพเศรษฐกิจของไทยในระยะก่อนหน้าที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์	29

บทที่

2. ลักษณะทั่วไปและสาเหตุของปัญหาเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	39
1. ลักษณะทั่วไปของปัญหา	39
2. สาเหตุของปัญหา	43
2.1 ความไม่มั่นคงทางการคลังในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	44

2.2 ความปั่นป่วนทางการเงินระหว่างประเทศ 59

2.3 ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ของโลก 64

2.4 สภาพพื้นฐานของนโยบายการคลังและการเงิน 65

บทที่

3. ปัญหาเศรษฐกิจการคลัง 68

 1. นโยบายงบประมาณแผ่นดิน 69

 2. ปัญหาประมาณรายได้อ 71

 3. ปัญหาประมาณรายจ่าย 83

 3.1 การจัดสรรงบประมาณรายจ่าย 83

 3.2 ปัญหาประมาณรายจ่าย 85

 3.2.1 ปัญหาเงินขาด 87

 ก. ปัญหาเงินขาด พ.ศ.2469 88

 ข. ปัญหาเงินขาด พ.ศ.2473 97

 ค. ปัญหาเงินขาดและการตัดทอนรายจ่าย . 104

 ง. ปัญหาเงินขาดและการตัดรายจ่ายปลาย

 พ.ศ.2474 และปัญหาประมาณ

 พ.ศ.2475 112

 3.2.2 ปัญหาในการดำเนินงานของกระทรวง

 พระคลัง 144

 ก. ปัญหาการงดการขึ้นเงินเดือนประจำปี

 และงดการตั้งตำแหน่งใหม่ 145

 ข. ปัญหาการลดเงินเดือนข้าราชการ . . . 147

 ค. ปัญหาการไต่เงินสะสมของกระทรวงกลาโหม

 และกระทรวงทหารเรือ และการเลิก

 งบประมาณเงินเหมา 152

3.3.3 ปัญหาการจ่ายเงินเกินงบประมาณ 15๖

 ก. การจ่ายเงินของกระทรวงพาณิชย์
 และคมนาคม 163

 ข. การโอนเงินของกระทรวงพาณิชย์
 และคมนาคม 167

 ค. การจ่ายเงินของกระทรวงกลาโหม 172

 ง. การโอนเงินเคื่อนนายทหารของ
 กระทรวงกลาโหม 177

3.3 การใช้จ่ายเงินลงทุน 184

3.4 หนี้สาธารณะ 194

บทที่

4. ปัญหาของธุรกิจการเงิน 202

1. ปัญหาการเงินก่อนเศรษฐกิจตกต่ำ 203

 1.1 ปัญหาการกำหนดค่าเสมอภาคของเงินบาท 203

 1.2 ปัญหาการกำหนดมาตราเงิน 206

 1.3 ปัญหาเกี่ยวกับการวางระเบียบว่าด้วยเงินตรา 209

2. ปัญหาการเงินในระยะเศรษฐกิจตกต่ำ 217

 2.1 ปัญหาการแก้งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท 217

 2.2 ปัญหาการลดค่าเงินบาท 222

 ก. ความเห็นของกระทรวงพระคลังฯ 224

 ข. ความเห็นของกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม 230

 2.3 ปัญหาทุนสำรองเงินตรา 233

 2.4 ปัญหาเงินคงคลัง 239

 2.5 การออกจากมาตราทองคำ 253

บทที่

5. ปัญหาการค้าและการผลิต	266
1. สถานการณ์การค้า	266
1.1 การค้ากับต่างประเทศ	266
1.1.1 ปัญหาในการค้ากับต่างประเทศ	272
ก. ปัญหาภาวะการค้าเกินดุลลดน้อยลง	273
ข. ปัญหาราคาสินค้าออกตกต่ำ	274
1.2 การค้าภายในประเทศ	279
1.2.1 ภาวะการค้าภายในประเทศ	279
1.2.2 อุปสรรคของการค้าภายในประเทศ	283
2. สถานการณ์การผลิตภายในประเทศ	287
2.1 ปัญหาในการผลิต	297
3. การดำเนินงานของรัฐบาลในด้านการค้าและการผลิต	299

บทที่

6. แนวความคิดในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาท- สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	311
1. แนวความคิดของกลุ่มกระทรวงพระคลังฯ	311
2. แนวความคิดของกลุ่มอภิรัฐมนตรีสภา	313
3. ผลของความขัดแย้งระหว่างแนวความคิดสองกลุ่ม	314
4. แนวความคิดทางเศรษฐกิจของคณะรัฐบาลหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยสังเขป (พ.ศ.2475-2477)	332

บทสรุป	340
บรรณานุกรม	344
ภาคผนวก	358
ประวัติการศึกษา	392

รายการตารางประกอบ

หน้า

บทที่ 3

ตาราง 1. เปรียบเทียบงบประมาณรายไคและรายไคจริง (พ.ศ.2465-2478) (ลานบาท)	77
2. รายไคจริงหมวดตาง ๆ (พ.ศ.2465-2478) (ลานบาท)	78
3. รายจ่ายจริงจำแนกเป็นรายกระทรวง (พ.ศ.2469- 2475) (ลานบาท)	84
4. แสดงการประมาณรายไครายจ่ายของกระทรวง พระคลังฯ ในแต่ละครั้ง (พ.ศ.2469-2475) (ลานบาท)	86
5. เปรียบเทียบงบประมาณรายจ่ายและรายจ่ายจริง (พ.ศ.2465-2478) (ลานบาท)	87
6. การค้ดงบประมาณ พ.ศ.2469	94
7. เปรียบเทียบงบประมาณรายจ่ายการลงทุน และรายจ่าย จริงในการลงทุน (พ.ศ.2468-2478)	186
8. งบประมาณรายจ่ายการลงทุน (พ.ศ.2468-2478).	187
9. งบประมาณรายจ่ายลงทุนในการสร้างทางรถไฟ (พ.ศ.2469-2475)	188
10. รายไคจริงของกรมรถไฟหลวง (พ.ศ.2469-2478) (ลานบาท)	191
11. การชำระตนเงินกู้ภายนอกประเทศ (พ.ศ.2469- 2478) (ปอนค้ดเตอร์ลิง)	196
12. การชำระหนี้เงินกู้ภายนอกประเทศและตนเงินคงเหลือ (พ.ศ.2469-2478) (ปอนค้ดเตอร์ลิง).	197

บทที่ 5.

ตาราง 1. คุณภาพ (พ.ศ.2463-2478) (ด้านบาท)	267
2. ปริมาณการส่งออกและมูลค่าของสินค้าชาว (พ.ศ.2468-2478)	275
3. ปริมาณและมูลค่าของสินค้าไม้สัก (พ.ศ.2468-2478). . .	276
4. ปริมาณและมูลค่าของสินค้าคีนุก (พ.ศ.2468-2478) . . .	277
5. ปริมาณและมูลค่าของสินค้ายางพารา (พ.ศ.2468- 2478)	278
6. รายการค้าขายในแต่ละภาค	281
7. เนื้อที่เพาะปลูกข้าว (พ.ศ.2468-2478) (ด้านไร่).	288
8. ผลผลิตข้าว (พ.ศ.2468-2478) (ด้านหาบ).	289
9. ผลิตรวมสินแร่ (พ.ศ.2468-2478).	293
10. เนื้อที่เพาะปลูกพืชสำคัญบางชนิด (ไร่)	295
11. ผลผลิตที่ได้จากพืชสำคัญบางชนิด (หาบ).	296

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการแผนภูมิประกอบ

๒๓
หน้า

บทที่ 5

1. สินค้าออกจำแนกตามหมวดที่สำคัญ	269
2. สินค้าเข้าจำแนกตามหมวดที่สำคัญและดุลการค้าได้เปรียบ.	270

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ตลอดรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีระยะเวลา 10 ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2468 - 2477 นั้น พระองค์ทรงมุ่งแก้ไขปัญหาค่าเงินบาทที่ตกต่ำลงอย่างยิ่งในการบริหารประเทศคือ "ปัญหาเศรษฐกิจ" ซึ่งได้เริ่มก่อตัวมาตั้งแต่ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปัญหานี้ที่สำคัญส่วนหนึ่งเป็นปัญหาการคลัง อันเกิดจากการใช้จ่ายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้กลายมาเป็นภาระยุ่งยากในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้นปัญหาที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำเนินการโดยทันทีเป็นอันดับแรกคือปัญหาการคลัง เพราะสภาพการณ์ทางการคลังของรัฐบาลในขณะนั้นอยู่ในฐานะที่นำวิกฤตอย่างยิ่ง พระองค์ทรงตระหนักว่าพระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่งประการแรกคือ การพยายามสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ โดยการต่างประเทศให้รัดกุมหรือขาดดุลน้อยที่สุด และทรงมีความเห็นว่าควรจะใช้วิธีลดรายจ่ายมากกว่าเพิ่มภาษี จึงทรงดำเนินนโยบายให้งบประมาณแผ่นดินอยู่ในสภาพสมดุลในปีแรกที่จัดทำงบประมาณในรัชสมัยของพระองค์ คือ งบประมาณ พ.ศ. 2469 ทำให้รัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาการปรับงบประมาณให้คล่องตัวไปได้ด้วยดี ในขณะที่เศรษฐกิจกำลังจะฟื้นตัวขึ้นนั้น ได้มีเหตุการณ์เข้าเติมสภาพอันยุ่งยากทางการคลัง การเงิน การค้า และการผลิตของประเทศไทยให้ทรุดหนักลงอีก คือ เหตุการณ์เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกซึ่งเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2472 เป็นต้นมานั้น ประเทศไทยได้รับผลการกระทบกระเทือนด้วย ในด้านการคลังรัฐบาลใช้วิธีเดียวในการแก้ไขคือ ^{ลด}การลดรายจ่ายให้เพียงพอแก่งบประมาณแผ่นดิน เพื่อป้องกันการขาดดุล รัฐบาล ^{กลับ}ดำเนินนโยบายคุณภาพอีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ. 2474 การแก้ไขสถานการณ์ทางเศรษฐกิจโดยใช้วิธีการทางการคลังกลับทำให้สถานการณ์ทรุดหนักลงอีก ในขณะที่รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพยายามแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจอย่างเต็มที่นั้น คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองกลุ่มหนึ่งซึ่งเรียกตนเอง

ว่า "คณะราษฎร" ก็ได้ทำการปฏิวัติขึ้นใน พ.ศ. 2475 ปีก่ออำนาจการปกครอง ข้ออ้างที่คณะราษฎรยกถือเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งในการปฏิวัติครั้งนี้ก็คือ ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยดังที่ผู้เขียนจึงได้มีความสนใจในปัญหา เศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และใคร่จะศึกษาอย่างละเอียดถึงความเป็นมา ลักษณะและสาเหตุของปัญหา วิธีการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหา ทั้งนี้โดยหวังว่าจะสามารถทำให้เข้าใจถึงความสำคัญอย่างแท้จริงของปัญหาที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นได้

2. จุดประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาปัญหาเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ผู้เขียนได้ตั้งประเด็นในการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาวิวัฒนาการและสภาพพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจไทยโดยสังเขป เพื่อให้เห็นถึง ขั้นตอนและความเป็นมาของสภาพเศรษฐกิจในระยะก่อนที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ เป็นการปูพื้นฐานในการศึกษาปัญหาเศรษฐกิจในรัชสมัยของพระองค์
2. ศึกษาลักษณะและสาเหตุของปัญหา
3. ศึกษาและพิจารณาปัญหาแต่ละปัญหาอย่างละเอียด โดยแบ่งออกเป็นปัญหาการคลัง ปัญหาการเงิน ปัญหาการค้าและการผลิต เพื่อให้เห็นชัดว่าแต่ละปัญหาเป็นอย่างไร มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างไร รัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขอย่างไร ประสพผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด
4. ศึกษาว่าปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าวนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นมากน้อยเพียงใด

3. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

เนื่องจากหัวข้อวิทยานิพนธ์นี้ยังไม่มีผู้ทำการค้นคว้าโดยละเอียดมาก่อนจึงคาดว่าผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้สนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ

ของประเทศไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวช่วยให้เข้าใจสภาพและปัญหาเศรษฐกิจอันเป็นปัญหาสำคัญซึ่งเกิดขึ้นก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475

4. ขอบเขตการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาปัญหาเศรษฐกิจซึ่งเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่รัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีอำนาจในการบริหารประเทศอย่างแท้จริง คือ ในระหว่าง พ.ศ. 2468 - 2475 โดยกล่าวถึงสภาพเศรษฐกิจก่อนรัชสมัยของพระองค์โดยสังเขป เพื่อให้เห็นถึงขั้นตอนวิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจ และกล่าวถึงสภาพการณ์ทางการคลังในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับปัญหาเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างใกล้ชิด ส่วนสภาพเศรษฐกิจในระยะแรกหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2477 นั้น กล่าวโดยสังเขปเพียงเพื่อให้เห็นเฉพาะความแตกต่างในด้านแนวความคิดและการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับรัฐบาลคณะราษฎร เท่านั้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ผู้เขียนได้ศึกษาเฉพาะปัญหาสำคัญ ๆ โดยแบ่งออกเป็นปัญหาการคลัง การเงิน การค้าและการผลิต ซึ่งทุกปัญหามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และได้ศึกษาปัญหาเหล่านี้ในแง่เศรษฐกิจเชิงประวัติศาสตร์ มิได้มุ่งศึกษาโดยใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์บริสุทธิ์ (Positive or pure economic theory) เป็นหลัก ทั้งนี้ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ ประการแรก ผู้เขียนไม่ใช่ นักเศรษฐศาสตร์ และประการที่สอง วิทยานิพนธ์นี้ ได้มุ่งประสงค์ที่จะพิสูจน์ทดสอบหรือตั้งทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ขึ้นมาใหม่ใด ๆ ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม การที่ไม่ได้มุ่งศึกษาโดยยึดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์บริสุทธิ์เป็นหลักนั้นก็มิได้ทำให้คุณค่าทางวิชาการของวิทยานิพนธ์นี้ค่อยไปแต่ประการใด

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้เขียนอาศัยแนวทางการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ทั้งนี้โดยใช้หลักฐานที่เป็นเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) เป็นส่วนใหญ่ และใช้เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources)

ประกอบเอกสารชั้นต้นได้มาจากแหล่งสำคัญ ๆ ดังนี้

1. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ
2. กระทรวงการคลัง
3. กองบรรณสารกระทรวงการต่างประเทศ
4. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย
6. หอสมุดต่าง ๆ

เอกสารชั้นต้นเหล่านี้ได้แก่ จดหมายราชการ บันทึกของที่ปรึกษาการคลัง รายงานการประชุมเสนาบดีสภาและอภิรัฐมนตรีสภา รายงานประจำปีของที่ปรึกษาการคลัง เอกสารร่วมสมัยชุด FO 371

เอกสารชั้นรองได้แก่ เอกสารประเภทหนังสือและวิทยานิพนธ์

หลังจากที่ได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ แล้ว ผู้เขียนได้นำมาประเมินคุณค่าและตีความ และนำมาเรียบเรียงโดยอาศัยการเขียนตามแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description)

เอกสารที่มีประโยชน์มากได้แก่ เอกสารที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์จากกองจดหมายเหตุแห่งชาติ และกระทรวงการคลัง โดยเฉพาะรายงานของที่ปรึกษาการคลัง (Report of the Financial Adviser on the Budget of the Kingdom of Siam)

และเอกสารชุด FO 371 จากสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่ง
เป็นรายงานของทูตอังกฤษในประเทศไทย ส่วนตัวเลขได้จากสถิติรายปี
(Statistical Year Book) และรายงานของที่ปรึกษาการคลังเป็นส่วนใหญ่

อุปสรรคในการวิจัยปัญหาเศรษฐกิจในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว คือข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลในภาครัฐบาลมากกว่าภาคเอกชน ผู้เขียนไม่
สามารถหาข้อมูลในภาคเอกชนได้นอกจากอาศัยจากการสำรวจ ซึ่งกระทำในรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว 2 ครั้ง คือ รายงานการสำรวจเศรษฐกิจใน
ชนบทแห่งสยาม ใน พ.ศ. 2473 - 2474 โดย นายคาร์ล ซี ซิมเมอร์แมน
(Carle C. Zimmerman) และรายงานการสำรวจภาคกิจตามชนบทสยาม ครั้งที่ 2
พ.ศ. 2477 โดย นายเจมส์ เอ็ม แอนดรูส์ (James M. Andrews)

อนึ่ง เพื่อความสะดวกในการเขียนส่วนอ้างอิง ผู้เขียนได้ใช้ตัวย่อดังนี้

- กจช. - กองจดหมายเหตุแห่งชาติ
- MF.RFA. - Ministry of Finance, Report of the
Financial Adviser on the Budget of the
Kingdom of Siam.
- MFA. - Ministry of Foreign Affairs
- FO. - Foreign Office Great Britain
- SYB. - Statistical Year Book

6. ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการค้นคว้าเอกสารนั้น ผู้เขียนได้ค้นคว้าเอกสารโดยเน้นหนักในส่วนที่
เกี่ยวกับปัญหาการคลังและการเงิน เพราะเป็นปัญหาใหญ่ซึ่งมีความสำคัญและถกเถียง
กันมาก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้เขียนสามารถรวบรวมเอกสาร
ได้เป็นจำนวนมากและครบถ้วนเท่าที่จะเป็นไปได้ ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการค้าการผลิตนั้น

มีข้อมูลเอกสารอยู่เป็นจำนวนน้อยและกระจัดกระจาย การค้นคว้าจึงอยู่ในขอบเขตจำกัด
มากกว่า อย่างไรก็ตามข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลเอกสารของรัฐบาลทั้งสิ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย